

Příloha 6: Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta Fakulta sociálních studií MU

Habilitační obor Vývojová psychologie

Uchazeč Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D.

Pracoviště Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Habilitační práce Děti a konflikt mezi rodiči ve vývojové perspektivě

Oponent Doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.

Pracoviště Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Předložená práce Mgr. Lenky Lacinové, Ph.D. se týká dlouhodobě aktuálního a mimořádně společensky závažného tématu rodičovských konfliktů a jejich možných souvislostí s vývojem dětí. I přes naléhavost této problematiky, jež je zřejmá jak z psychologické praxe, tak z běžného života, není zmíněná oblast v našich podmínkách dostatečně prozkoumaná. Lze říci, že habilitační práce je vůbec prvním a – jak se ukázalo – velice zdařilým pokusem syntetizovat poznatky zahraničních výzkumů, nosné a v současné době akceptované teoretické koncepce, jakož i návrhy praktických aplikací a výsledky badatelských snah autorky.

Práce o rozsahu 228 stran obsahuje ještě přílohy a je členěna do dvou hlavních částí: Konflikty a soužití v rodině: teorie a přístupy, Manželský konflikt a děti ve vývojové perspektivě. Neobsahuje výzkumnou část, má spíše charakter precizní přehledové studie. Absence tradičně sepsané výzkumné části je zcela pochopitelná a odůvodněná, uvědomíme-li si dlouholeté intenzivní a plodné zapojení autorky do výzkumných projektů, zvláště pak do mezinárodní longitudinální studie ELSPAC. V habilitační práci jsou mnohá zjištění z vlastních výzkumů autorky uplatněna a organicky zakomponována do textu.

Drtivou většinu bohatých literárních zdrojů tvoří díla zahraničních autorů. To vypovídá o markantním rozdílu mezi tím, do jaké míry je problematika rodičovského konfliktu v souvislosti s psychickým vývojem dítěte prozkoumána v anglosaské odborné literatuře a u nás. Tato oblast je předmětem pokročilých zahraničních výzkumů přibližně od 90. let 20. století, u nás je to právě díky projektu ELSPAC pouhých pár posledních roků. Předmětem úvahy ale může být, zda – při akcentaci vývojového hlediska – nebyla v práci poněkud opomenuta alespoň zmínka o některých našich předních vývojových psycholožích, např. formou odkazu na jejich díla.

Ve třech kapitolách první části je vymezen konflikt v manželství a partnerství, podán informativní přehled základních teoretických východisek a v logické návaznosti jsou pak prezentovány dva nejvýznamnější soudobé specifické přístupy: kognitivně-kontextuální rámec a teorie emoční jistoty. Tyto teoretické přístupy autorka srovnává, popisuje jejich odlišnosti a přesahy. Za cenné považuji zvláště zdůraznění aplikačního potenciálu teorií využitelného v poradenské a klinické praxi.

Druhá část obsahuje čtyři kapitoly pojednávající zevrubně o rodičovských konfliktech podle vývojového stádia dítěte (rané dětství, předškolní věk, školní věk, adolescence). Je zřejmé, že Mgr. Lacinová, Ph.D. velmi pečlivě studovala veškerou dostupnou literaturu a má o ní dobrý přehled. Podařilo se jí zpřístupnit a utřídit impozantní množství poznatků především ze zahraničních empirických studií. Vytvořila tak precizní a detailní, přitom přehlednou syntézu dosavadního vědění o rodičovském konfliktu a jeho souvislostech s psychickým vývojem dítěte. Autorka upozorňuje na přínos citovaných výzkumů, poukazuje na nejasné či dosud nezodpovězené otázky, vyvozuje s přiměřenou mírou opatrnosti obecnější předpoklady a v závěru kapitol výsledky studií věcně shrnuje.

Po odborné stránce je práce na vysoké úrovni, k obsahu nemám žádné závažnější kritické připomínky. Kladně hodnotím snahu vyvážit soustředění na konfliktní interakce v rodině připomenutím současného trendu zohledňovat aspekty resilience a protektivní faktory. Cíl autorky, pojmout konflikty mezi rodiči a jeho důsledky pro děti komplexně, je zřejmý. Přesto při čtení práce vystupuje mírně do popředí zaměření na vliv (dopad, důsledky) rodičovského konfliktu na dítě, o čemž svědčí kapitoly s názvem „reakce dětí na ...“. To by při zjednodušeném pohledu mohlo svádět k jednosměrnému lineárnímu uvažování o přímém efektu konfliktu, ačkoli působení konfliktu je bezpochyby komplikované a zprostředkované mnoha faktory, čehož si je autorka samozřejmě vědoma. Z toho důvodu oceňuji poukázání na aktivní roli dítěte, které např. svými projevy spoluvytváří terén náchylný k vzniku či eskalaci rodičovského konfliktu. Reciprocita rodinných vztahů je na několika místech vhodně zmíněna, a mohla být možná i více zdůrazněna.

Originálním přínosem je podíl autorky na převodu, úpravě a ověřování české verze metody CPIC. Považuji to za opravdu záslužný a průkopnický počin, který zahajuje systematický výzkum rodičovského konfliktu z pohledu adolescentů v ČR.

Celá práce je podle mého názoru mimořádně důkladnou studií dané problematiky. Využitelnost jejího potenciálu v pedagogické praxi by šlo dále zvýšit tak, že z velkého množství detailních informací by byly vyextrahovány ty nejpodstatnější. V práci se takové

shrnutí objevuje poměrně nenápadně pouze v závěrečných odstavcích kapitol.

Stylistická stránka práce je rovněž kvalitní, jen zcela vzácně lze zaznamenat drobný nedostatek. Názvy některých kapitol ve druhé části ne vždy zcela přesně korespondují s obsahem, protože vyjadřují zaměření na problematiku konfliktů a dítě samo se z nich vytrácí („Konflikty rodičů v raném dětství“, „Konflikty rodičů adolescentů“). Nejvhodněji je formulován název „Konflikty rodičů a děti školního věku“. Tato poznámka se však nijak nedotýká hodnoty práce.

Předložená habilitační práce je v naší odborné literatuře svým tématem ojedinělá. Autorka se opírá jak o své hluboké teoretické znalosti, tak o rozsáhlé praktické a výzkumné zkušenosti. Tímto vědeckým dílem proniká hluboká osobní angažovanost autorky, která je patrná i v mnoha jejích předchozích publikacích z oblasti vývojové psychologie a rodinných vztahů. Práci hodnotím jako opravdu kvalitní syntézu poznatků zahraničních studií i vlastních výzkumných aktivit realizovaných zejména v rámci longitudinální studie ELSPAC v Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny při FSS MU. Práce má navíc značnou inspirativní hodnotu a nepopíratelný přínos pro psychologickou praxi. Mé poznámky k ní mají povahu doporučení či úvahy a nesnižují její hodnocení. Doporučuji, aby práce byla přijata jako podklad dalšího habilitačního řízení.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

Jaký názor má autorka na ekologickou validitu výzkumných zjištění z laboratorně simulovaných situací konfliktu (scénka s herci, loutkami, čtení příběhů, audiozáznam aj.)?

Jak by se dalo uvažovat o dalších výzkumech v této oblasti v souvislosti s trendem realizovat výzkum v přirozených podmínkách a reálných situacích a současně s dodržováním etických pravidel ve výzkumu dětí?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Lenky Lacinové, Ph.D. „Děti a konflikt mezi rodiči ve vývojové perspektivě“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru vývojová psychologie na MU.

V Olomouci, dne 7. 3. 2011

doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.